

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2006. május 23.

**MOZGÓKÉPKULTÚRA
ÉS MÉDIAISMERET**

**EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI
ÉRETTSÉGI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

OKTATÁSI MINISZTERIUM

ISMERETEKET ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK (maximum 15 pont)

1. (2 pont)

Röviden fogalmazza meg, hogy a **média közönségre gyakorolt hatásának** szempontjából mit jelent a **napirendkijelölés** elmélete!

Helyes válasz: az elmélet szerint a média elsősorban abban befolyásolja a közönséget, hogy milyen témákkal foglalkozzon, kevésbé abban, hogy az adott témáról hogyan vélekedjék. (1 pont)

További 1 pontot kaphat a válaszadó, ha válaszából az is kitűnik, hogy az elmélet szerint a napirendkijelölés jelentősége abban áll, hogy a fokozott médiafigyelem hatására bizonyos problémák súlyának megítélése megváltozhat a társadalomban.

2. (3 pont)

Határozza meg az archetípus fogalmát!

Helyes válasz: az archetípus (őstípus) az emberiség közös élményeihez tartozó tudattalan, tudatalatti élmények, többnyire bizonyos karakterekben és helyzetekben testet öltő kifejeződése. Olyan motívumok és jellemzők összessége, amelyek kulturális hovatartozástól és szinttől függetlenül a befogadók többsége számára ismerősek, mert alapvető emberi élmények kifejeződései, megfogalmazásai.

3. (4 pont)

Nevezzen meg **legalább két-két jegyet**,

- a) amely a **barlangrajznak** és a **fotónak** közös tulajdonsága
- b) amely a **barlangrajzot** és a **fotót** elkülöníti!

Helyes válasz pl.:

- a) a barlangrajz és a fotográfia egyaránt **kép**; a leképezés, a **megörökítés**, az **információközlés** eszköze; adott kultúrákban **mágikus funkciójuk**, **közösségszervező erejük** van;
- b) a barlangrajz **egyedi**, adott **helyszínhez kötődő**, attól el nem választható **ábrázolat**, a fotográfia **technikai képreprodukció**, amely **sokszorosítható**.

4. (3 pont)

Írjon rövid (maximum 10 mondatos) **filmismertetőt** a filmrendező megnevezésével egy a **rendszerváltozás után készült magyar filmalkotásról!**

Helyes válasz: Helyes cím és alkotó 1 pont, az ismertető a kidolgozás minőségétől függően 1, illetve 2 pont.

Amennyiben a megadott film nem érvényes, mert nem a rendszerváltás utáni alkotásról vagy nem magyar filmről van szó: a feladatra 0 pontot kell adni.

Amennyiben a vizsgázó nem tudja, vagy eltéveszti a (helyesen) megadott filmalkotás rendezőjét: a feladat megítélt pontszámából 1 pontot le kell vonni

5. (3 pont)

Határozza meg az alábbi képleírásban szereplő kép **plántípusát** (képkivágatát)! A szöveg alapján **indokolja**, hogy miért az adott plánfajtát választotta!

A kocsmá előtt álló alak csuromvizes volt. Ruházatából – csizmájától a kalapjáig – folyt a víz, ezért komikusnak tűnt. Jobbra-balra tekingetett segítségért.

Helyes válasz: a plán totál, mert a leírás alapján a kép teljes alakot mutat („csizmájától a kalapjáig”), a környezettel együtt (a kocsmá előtt). A figura olyan közel van, hogy gesztusai láthatóak (komikus, jobbra-balra tekintgetett segítségért).

A LÁTOTT FILMRÉSZLETTEL KAPCSOLATOS SZÖVEGÉRTÉSI FELADAT (maximum 30 pont)

6. (6 pont)

a) Melyik helyiségben és milyen funkcióban látható az egyenruhás katonákat bemutató újság? (1 pont)

Helyes válasz: 1 pont adható, ha a vizsgázó válaszából kiderül, hogy az újság a konyhában, a tészta gyúrásához használt vizeskancsó alatt van.

b) Sorolja fel, milyen játékokat játszanak a filmben a gyerekek! (3 pont)

Helyes válasz: A magányos fiú órát rajzol a kezére, azt hallgatja (1 pont). Két kislány és két kisfiú az álló autóban autókázik (1 pont). Egy kislány hintázik (1 pont).

c) Hogy hívják a kisbabát a filmben? Honnan tudjuk meg a nevét? (2 pont)

Helyes válasz: Luisin. A nevet a ruhába hímzik, illetve az anya mondja a kisbaba nevét.

7. (4 pont)

Fejtse ki, miképpen utalnak az időre, vagy miképpen befolyásolják az **időmúlás érzetét** a következő képek!

- a) a kisbaba hasán lévő folt
- b) a falon látható fényképek
- c) a kaszálás
- d) a gyerekek játéka az autóban

Helyes válasz: Minden képhez kapcsolt helyes megállapításért 1-1 pont jár. A válaszok utalhatnak a lineáris időszervezésre, a szimbolikus időképre vagy a film által létrehozott szubjektív időre is.

a) A vérfolt folyamatos terjedése a cselekmény lineáris előrehaladását, az idő múlását is jelzi. Egyszersmind a vérfolt terjedése halálkép, vagyis az idő elmúlásának jelzése is.

b) A fotók a múlt képei, annak emlékeit őrzik.

c) A kaszálás monotonitása az idő lassú folyását érzékelteti. Ugyanakkor a kaszálás is halál-jelkép, amely a filmben érzékelt veszély miatt szintén halált jelez, s egyben az időmúlás ciklikus voltára is utal.

d) Az autó – havannai rendszámával – a falon lévő képekhez köthető, a fényképek múlt idejű világát idézi. Az álló autóban „autózás” – részben az első megszólalás miatt is – a veszélyre figyelmeztet, szubjektíve az időt sietteti, feszültséggel telíti.

8. (6 pont)

A film **tárgyai és motívumai** közül több is önmagán túli **szimbolikus, fenyegető jelentéssel** telítődik. **Soroljon fel** ezek közül **legalább hármat**, majd röviden **értelmezze**, miért közvetít veszélyérzetet az adott tárgy vagy motívum!

Helyes válasz: 1-1, maximálisan három pont adható például a következők motívumok, illetve tárgyak megnevezése esetén: a takarón terjedő vérfolt; a hangosan ketyegő ingaóra; a kívülről többször hallható varjak; a hangosan kattogó varrógép és főként fel-lejáró tűje; az újságban látható háborús fénykép; a kaszák; a kötél; az álló autóban játszó gyerekek; a földre pottyant almák között kúszó kígyó, a rohamsisakos és kereszt alakú madárijesztő; a szobába bejövő és a bölcsőnek támaszkodó fekete macska; a mosdótálban kimosott véres takaró.

További 1-1, maximálisan 3 pont adható például a következő érvekre: a vérfolt egyértelműen valamilyen veszélyes sérülést jelez; az óra itt a múltó idő szorítását jelzi, hiszen a kisbaba elvérezhet, ha nem érkezik időben segítség; a hangosan kattogó varrógéptű fenyegetően veri ki a gyerek nevét, a tű a kép közepén áttűnéssel megjelenő vérfoltra kopírozódik rá; a rekedten káromló varjú halálszimbólum; az egyenruhás katonák a fényképen a háborús pusztításra és fenyegetésre utalnak; a kötél akasztásra és összekötözésre utaló fenyegető tárgy, a hintázó gyerek levegőben kalimpáló lába közvetlenül ehhez kapcsolva jelenik meg; a kasza a halál megszemélyesítésekor annak gyakori attribútuma; az álló autóban száguldást játszó gyerekek és hangos kiáltásuk önmagában feszültséget és ellentétet hordoz a mozdulatlan autóval, balesetvíziót idéz fel; a fáról leeső alma és a kígyó a bibliai bűnbeesést és az érte járó büntetést, a Paradicsomból való kiűzetést idézi fel; a fekete macska baljós jel, a bölcsőnek támaszkodó és figyelő állat a gyerek kiborításával vagy újabb sérüléssel fenyeget.

9. (4 pont)

Milyen karakteres (és eltérő) montázsfajtákat ismer fel a részletben? Fejtse ki röviden, mi a szerepe a filmben alkalmazott egyes montázstípusoknak!

*Helyes válasz: helyesen megnevezett (és helyesen értelmezett) montázstípusok esetén 1-1, összesen 4 pont adható, ha a vizsgázó helyesen állapítja meg a alkalmazott montázsok funkcióját: a filmben nincsenek nagyobb időugrások, a filmidő nagyjából megegyezik a cselekmény tényleges idejével, a **lineáris, tér- és időszervező** (elbeszélő) **montázs** a tér-idő-cselekmény egységét teremti meg; ugyanakkor az egymást követő **párhuzamos montázsba** szervezett képszekvenciák a házban és a ház körül történő események párhuzamosságát, egyidejűségét hangsúlyozzák; valamint bizonyos rokon, ismétlődő motívumok hangsúlyos képszeriát, a **szeriális montázsra** emlékeztető montázsszerkezetet alkotnak (az egyre terjedő vérfolt, a rajzolt óra, a ház körüli munka képei, a fényképek- emlékek, az állatok); végül a film hangsúlyosan él az egyes képkapcsolatok által létrehozott új jelentés eszközeivel (leeső alma – kígyó) az **asszociációs montázshatásra** építve.*

10. (4 pont)

Elemesse röviden a filmben megjelenő **óra-motívumok szerepét, jelentését!**

Helyes válasz pl.: az ingaóra motívuma mintha egyszerre utalna a hétköznapi „kis időre” és a történelmi „Nagy Időre”. Egyrészt egyértelműen mutatja, hogy a mindennapok monoton ritmusát hogy zökkenti ki ez a tíz perc; másrészt abban a pillanatban, amikor a film végén az inga nagyközelije montázskapcsolatba kerül az újság képével, a fasiszta „Új Spanyolország” fogalmával, egy adott történelmi helyzettel, a katonák fotójával (2 pont). A kislány rajzolt óráján előbb jelenik meg a képzelt idő képe (3 óra van), mint ahogy meghalljuk a valódi óra (3 óra 40 van) ketyegését. Hangsúlyos a motívum a film végén is: a kislány letörli kezéről a fiktív időt és órát, s becsukja az ajtót. Egy lehetséges értelmezés pl.: nem lehet kilépni a Mából, az Időből, nem lehet más időt hazudni-álmodni magunknak, mint ami adatik (2 pont).

11. (6 pont)

- a) **Állapítsa meg**, hogy a kisbaba bölcsője mint legszűkebb tér körül **milyen – egyre tágabb – tereket mutat be**, érzékeltet **a film!** Állapítsa meg egyúttal azt is, hogy **az egyes terekhez mely szereplők, fontosabb tevékenységek és egyéb motívumok kapcsolódnak!**
- b) **Értelmezze**, mi a köze a kisbabával ebben a legszűkebb térben (világban) történeteknek ahhoz, ami a filmben felsejülő legtágabb térben (világban) történik!

Helyes válasz:

- a) *1 pont adható, ha a vizsgázó helyesen állapítja meg, hogy a baba bölcsőjét körülvevő közvetlen belső térben a nyugalomban levő, pihenés szereplői – az anya, a nappaliban pihenő férfiak, feltehetőleg családtagok – helyezkednek el. 1 pont adható, ha helyesen ismeri fel, hogy a következő réteg az életet és a rendet fenntartó házimunkákat – tésztagyúrás, varrás, cipőpucolás – végző, gondoskodó női szereplőké. További 1 pontot kap a vizsgázó, ha megállapítja, hogy az ennél tágabb – már külső – teret a ház körüli világban zajló sokféle fizikai munkát végző felnőttek – kaszálók, teregető nő, kötelet fonó férfi, a hintán és autóban játszó gyerekek és a ház körüli állatok (kutya, madár, kígyó) alkotják, amelyet a ház természeti környezete – a hegyek és a völgy – burokként vesz körül. Újabb 1 pont adható, ha a válaszadó észreveszi azt is, hogy a film utal a közvetlen külvilágon kívüli tágabb nagyvilágra – a múltba a feltehetőleg forgalmas kubai bolt fényképe a falon, valamint a Kubából hozott autó az udvaron, a jelenre pedig a háborús fotó az újságban. (4 pont)*
- b) *1 pontot kaphat a vizsgázó, ha felismeri a kisbaba közvetlen környezete és a külvilágban, a nagyvilágban történetek közti párhuzamot, pl.: A kisbabát fenyegető halálos veszély és a közösséget, a nemzetet fenyegető háború veszélyének párhuzamát. A kisbaba és a nemzet, a kisbaba mint a jövő generációja szintén veszélyben van. Erősíti a párhuzamot, hogy a mindennapi életüket élő emberek – ahogy a baba vérzését – nem ismerik fel a szörnyű veszélyt. További 1 pontot kaphat a vizsgázó, ha felismeri a két világ közötti ellentétet. Pl.: A kisbabát körülvevő nyugalom, természeti (ontologikus) lét, a kisbaba megmenekülése, az őt körülvevő emberi, szeretetteljes nyugalom ellentétben áll a nagyvilág veszélyeivel, fenyegető jeleivel.*

MÉDIA MINIESSZÉ (maximum 15 pont)

12.

A mellékelt grafikon és táblázat adataiból kiindulva írjon rövid esszét *Kik néznek, mit néznek?* címmel!

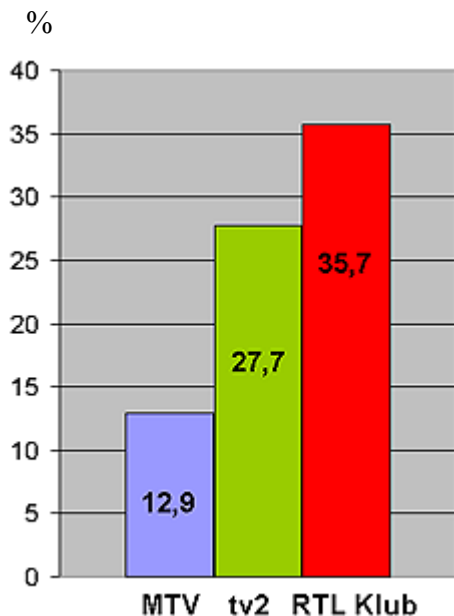
- a) Dolgozatában fejtse ki röviden, hogy **miért fontosak a nézettségi adatok a különböző médiaintézmények számára!** (3 pont)
Az alapprobléma kifejtése után a következő kérdések, szempontok mentén elemezze és értelmezze a mellékelt grafikonot és táblázatot!

- b) A televíziózás mely területei, ágai válnak el az adatok alapján? (1 pont)

- c) **Értelmezzen a grafikonból és a táblázatból kiolvasható legalább két alapvető összefüggést!** (2 pont)

- d) Nevezzen meg legalább **három olyan tényezőt**, amelynek **ismerete nélkül** ezek az adatok csak meglehetősen **korlátozott érvényességgel** elemezhetőek! (3 pont)

További 2 pont szereshető a témához kapcsolt önálló szempont, megfigyelés felvetésével. Az esszé arányos tartalmi-logikai-nyelvi megszerkesztettsége, az érveléstechnika helyes alkalmazása 4 pontot ér.

18–49 éves korcsoport:

No	A műsor címe	Csatorna	Nézettség(AMR)	Közönségarány(SHR%)
1.	Legyen ön is milliomos!	RTL Klub	1 347 007	53,6
2.	Győzike	RTL Klub	1 113 734	48,2
3.	Barátok Közt	RTL Klub	1 061 073	45,5
4.	Fókusz	RTL Klub	1 005 988	46
5.	Irigy Hónaljmirigy-show	TV2	881 071	35,3
6.	Tulipános Fanfán	TV2	871 352	35
7.	Napló	TV2	854 065	38,8
8.	Hiába futsal (akciófilm)	RTL Klub	828 193	42,5
9.	Frei-dosszié	TV2	819 036	36,6
10.	Halálos fegyver 2. (akciófilm)	RTL Klub	816 075	34,2

Helyes válasz:

Ismeret (maximum 8 pont)

a) *Az esszében tárgyalandó probléma a **médiainstémények közötti piaci verseny, a nézőszám, bevétel-reklámbevétel, és ezért alapvető a nézettség rendszeres (folyamatos) és hiteles mérése** (3 pont).*

b) *Kereskedelmi és közszolgálati média (1 pont)*

c) *A grafikon és a táblázat adatai alapján látható, hogy pl.:*

- *az egyes csatornák milyen átlagos közönségarányt produkálnak;*
- *a közszolgálati televízió az adott időpontban televíziót nézők megadott csoportjában (18–49 évesek) alig több, mint egytizedét éri el, a két meghatározó kereskedelmi csatorna pedig a nézők kétharmadát –, ez a tény erősen hat a televíziós piac műsorkínálatára;*
- *az egyik kereskedelmi csatorna (ebben a piaci szegmensben) jelentős piaci előnyre tett szert riválisával szemben;*
- *a legsikeresebb műsorok palettáját (ebben a piaci szegmensben) a vetélkedő- és showműsorok, a szappanoperák és az infotainment magazinok, illetve (az adott heti filmkínálatból) a kaland- és az akciófilmek alkotják.*

(Minden helyes észrevételért 1, de maximum 2 pont adható.)

d) *A vizsgázónak azt is meg kell fogalmaznia, hogy önmagából ebből a grafikonból és táblázatból nem derül ki például, hogy milyen közönségarány volt mérhető a teljes 18 év alatti és a 49 év fölötti nézők körében; nem tudható, hogy más életkori-piaci szegmensben melyek voltak a legnézettebb műsorok; nem tudható az sem, mi volt az adott héten a további néhány jelentős (szatelliten vagy kábelen elérhető) televíziós csatorna közönségaránya; csak feltételezhető, de nem tudható biztosan a mérés módja (műszeres mérés) sem. (Minden helyes észrevételre 1, maximum 3 pont adható.)*

A helyesen felépített esszészervezetre (állítás, megfigyelések, ismeretek alapján történő érvelés-bizonyítás, konklúzió) 4 pont adható.

Az önálló megfigyelések felvetése és azok minősége további 2 ponttal értékelendő.